

W służbie tradycji i odnowy liturgicznej. 50 lat Instytutu Liturgicznego w Krakowie (1968–2018),
red. P. Nowakowski, J. Mieczkowski, Kraków 2019, s. 17–46.
ISBN 978-83-7438-849-8 (wersja drukowana), ISBN 978-83-7438-850-4 (wersja online)
DOI:<http://dx.doi.org/10.15633/9788374388504.04>

Janusz Mieczkowski

UNIWERSYTET PAPIESKI JANA PAWEŁA II W KRAKOWIE, POLSKA

ORCID: 0000-0001-8899-6508

Instytut Liturgiczny w Krakowie w służbie odnowy liturgicznej w Polsce

Kardynał Karol Wojtyła 50 lat temu podjął decyzję o powstaniu w Krakowie Instytutu Liturgicznego. Nie została ona wyrażona przez jakiś oficjalny dokument założycielski, ale w liście skierowanym do ks. dr. Wacława Świerzawskiego, który w czerwcu 1968 roku powrócił do Krakowa po ukończeniu rzymskich studiów w Papieskim Instytucie Liturgicznym. Za datę powstania uważa się więc dzień 23 września 1968 roku, w którym kardynał Wojtyła napisał wspomniany list. W jego zakończeniu znalazły się słowa:

W tym stanie rzeczy powierzam Ks. Doktorowi zorganizowanie Studium Przywydziałowego, a zarazem Ośrodka Liturgicznego w Krakowie¹.

Ksiądz Świerzawski rozpoczął więc starania, by Instytut Liturgiczny rozpoczął swoją działalność już od najbliższego roku akademickiego. Po-

¹ *List kard. K. Wojtyły do ks. W. Świerzawskiego*, 23.09.1968, w: Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie [dalej: AKM], *Akta kardynała Karola Wojtyły* [dalej: AKKW],teczka: *Studium Liturgiczne*, sygn. EX-3/118, s. 1. Zachowano oryginalną pisownię tytułów dokumentów archiwalnych.

czątkiem miało się stać Studium Liturgiczne przy Papieskim Wydziale Teologicznym w Krakowie. Było to również realizacją planów kardynała Wojtyły, które nakreślił on we wspomnianym liście².

Patronem Instytutu Liturgicznego został 18 kwietnia 1985 roku Michał Giedroyc. To zakrystian żyjący przy kościele św. Marka w XV wieku, którego kult został ożywiony przez ks. Świerzawskiego³. Papież Franciszek ogłosił Michała Giedroycia błogosławionym 7 listopada 2018 roku.

1. Środowisko powstania Instytutu Liturgicznego w Krakowie

Dlaczego Instytut powstał właśnie w Krakowie? Miały na to wpływ przede wszystkim tradycje liturgiczne tego miejsca oraz działalność kardynała Karola Wojtyły.

Choć nie było w Polsce tak prężnie działających ośrodków ruchu liturgicznego jak Solesmes czy Maria Laach, to jednak Instytut Liturgiczny nie zaczynał wszystkiego od początku. Kraków był bowiem już wcześniej miejscem, w którym rozwijał się apostołat liturgiczny. To właśnie tutaj swoją działalność w okresie międzywojennym prowadzili dwaj jego przedstawiciele: ks. Jan Korzonkiewicz (1887–1932) oraz ks. Michał Kordel (1892–1936)⁴. Pierwszy z nich, jako rektor Seminarium Duchownego w Krakowie (1914–1920), starał się wpoić klerykom zamiłowanie do liturgii⁵. Drugi z nich był założycielem Towarzystwa Miłośników Liturgii (1928)⁶, a przede wszystkim twórcą i redaktorem czasopisma liturgicznego „Mysterium Christi” (1929)⁷.

2 Por. *List kard. K. Wojtyły do ks. W. Świerzawskiego*, 23.09.1968, s. 1.

3 Por. *Papieski Wydział Teologiczny w Krakowie. Kronika*, 18.04.1985, w: sekretariat Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie [dalej: WT UPJPII].

4 Por. W. Świerzawski, *Polski inicjator ruchu odnowy liturgicznej*, w: W. Świerzawski, *Pro cuius amore*, Wrocław 1984, s. 164.

5 Por. S. Buchała, *Ks. Korzonkiewicz jako rektor Seminarium Duchownego*, w: X. Jan Korzonkiewicz – *życie i działalność*, red. M. Kordel, Kraków 1934, s. 41.

6 Por. H. Weryński, *Zastężony prekursor ks. Jan Korzonkiewicz*, „Ruch Biblijny i Liturgiczny” [dalej: RBL] 25 (1972) nr 6, s. 353.

7 Por. S. Koperek, *Michał Kordel w kontekście polskiego ruchu liturgicznego*, RBL 41 (1998), s. 146.

Ze środowiskiem krakowskim związana była także działalność benedyktynów, którzy w czerwcu 1939 roku zamieszkali w opactwie w podkrakowskiej miejscowości Tyniec. Oni również starali się nawiązać do prac swoich braci na Zachodzie i propagować idee ruchu liturgicznego. Byli także zaangażowani w powstanie wychodzącego w Krakowie od 1948 roku czasopisma „Ruch Biblijny i Liturgiczny”⁸.

Przy tynieckim klasztorze powstał również Zespół Apostolstwa Liturgicznego (1951), który zgromadził prawie wszystkich polskich liturgistów⁹. Zespół ten opracował w 1951 roku memoriał o odnowie liturgii w Polsce, który skierowany został do prymasa Polski kardynała Stefana Wyszyńskiego¹⁰. Znalazły się w nim odważne postulaty dotyczące zmian w duszpasterstwie liturgicznym w Polsce. Miały być one koordynowane w centralnym ośrodku liturgicznym, którego powstanie również znalazło się wśród przedstawionych propozycji¹¹.

Z opactwem tynieckim utrzymywał także kontakty młody Karol Wojtyła. Kiedy został biskupem krakowskim, postanowił wcielić w życie wiele postulatów zawartych we wspomnianym memoriale, w tym również ten, który dotyczył powstania ogólnopolskiego ośrodka liturgicznego.

2. Powstanie Instytutu Liturgicznego w Krakowie

Pierwszy projekt Studium Liturgicznego został zredagowany przez tynieckiego benedyktyna o. Piotra Rostworowskiego około 1965 roku. Według tego projektu Studium miało mieć swoją siedzibę w Śląskim Seminarium Duchownym w Krakowie i podlegać Komisji Duszpasterskiej

8 Por. M. Kaniór, *Pięćdziesiąt lat działalności benedyktynów tynieckich (1939–1989)*, „Analecta Cracoviensia” 23 (1991), s. 327.

9 Por. P. Sczaniecki, *Karol van Oost*, Tyniec 1990, s. 145–146.

10 Por. *Z archiwum liturgistów. Kilka myśli o ruchu liturgicznym (1951 r.)*, RBL 36 (1983), s. 522–530.

11 Por. *Kilka myśli o ruchu liturgicznym (1951 r.)*, w: *Archiwum Benedyktynów Tynieckich* [dalej: ABT], sygn. PWR-LVI-9, s. 1–5 [maszynopis].

Konferencji Episkopatu Polski¹². Szczegółowy projekt Instytutu Duszpasterstwa Liturgicznego został wysłany do kardynała Wyszyńskiego oraz przewodniczącego Komisji Liturgicznej Episkopatu Polski bp. Franciszka Jopa¹³. Biskupi polscy przyjęli ten projekt 23 czerwca 1965 roku¹⁴, mimo iż wielu z nich skłaniało się do utworzenia Instytutu przy Katolickim Uniwersytecie Lubelskim¹⁵.

Ostatecznie Jednoroczne Studium Liturgiczne rozpoczęło swoją działalność przy Kurii Metropolitalnej Archidiecezji Krakowskiej w Krakowie na jesień 1966 roku¹⁶. Jego organizację powierzono Franciszkowi Małaczyńskiemu OSB¹⁷. Zajęcia w Studium odbywały się trzy razy w tygodniu i obejmowały wykłady z historii i teologii liturgii, sztuki i muzyki liturgicznej oraz biblistyki¹⁸. Studiowali w nim kapłani z południowych diecezji polskich oraz z zakonów mających swoje domy w Krakowie¹⁹. Celem tego Studium było przygotowanie promotorów odnowy liturgicznej według Soboru Watykańskiego II²⁰.

Jednak kardynał Karol Wojtyła chciał, by przygotowanie promotorów liturgii odbywało się na większą skalę. Okazją do stworzenia już prawdziwego instytutu liturgicznego był powrót z rzymskich studiów

12 Por. P. Rostworowski, *Założenia organizacyjne Studium Liturgicznego w Krakowie (1965–68)*, w: Archiwum Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie [dalej: Arch. UPJPII], coll. 1, sygn. IL 0110, nr 2, s. 1.

13 Por. *List abpa K. Wojtyły do kard. S. Wyszyńskiego*, 6.05.1965, w: AKKW, sygn. EX-3/63, s. 1.

14 Por. *Odpis pisma Ks. Bpa F. Jopa do Abpa K. Wojtyły z 2.07.1965 r.*, w: Arch. UPJPII, coll. 1, sygn. IL 0110, nr 1, s. 1.

15 Por. *List abpa K. Wojtyły do bpa F. Jopa*, 18.06.1965, w: AKM,teczka: *Studium Liturgiczne*, sygn. EX-3/67, s. 1.

16 Por. *Studium Liturgiczno-duszpasterskie (Kurii Metropolitalna w Krakowie). Dziennik zajęć 10.10.1966–23.05.1973 r.*, w: Arch. UPJPII, coll. 1, sygn. IL 4300, nr 60, s. 3.

17 Por. S. Koperek, *20 lat działalności Instytutu Liturgicznego w Krakowie*, RBL 43 (1990), s. 70.

18 Por. *Studium Liturgiczno-duszpasterskie (Kurii Metropolitalna w Krakowie). Dziennik zajęć 10.10.1966–23.05.1973 r.*, s. 3–30.

19 Por. *Wykazy nazwisk studentów Sekcji Praktycznej IL w latach 1966/67–1977/78*, w: AKM,teczka: *Instytut Liturgiczny, Studium Liturgiczne 1966/67 r.*, s. 1–3.

20 Por. *Informator o Studium Liturgicznym*, w: AKM,teczka: *Instytut Liturgiczny*, sygn. EX-3/87, s. 1.

ks. dr. Świerzawskiego, z którym korespondencję Wojtyła prowadził już w czasie trwania studiów²¹. Ksiądz Świerzawski opracował nowy projekt Ośrodka Liturgicznego w Krakowie i przekazał go kardynałowi Wojtyła 22 września 1968 roku²².

Według tego projektu ośrodek ten miał pełnić cztery funkcje: animować życie liturgiczne, prowadzić Studium Liturgiczne oraz pracę badawczą i działalność wydawniczą²³. Miejscem propagowania życia liturgicznego i siedzibą Instytutu Liturgicznego miał być wybrany przez ks. Świerzawskiego kościół św. Marka w Krakowie. W swym wyborze kierował się on tym, że właśnie przy tym kościele działał w okresie międzywojennym ks. Michał Kordel²⁴. Ksiądz Świerzawski został rektorem kościoła św. Marka 4 listopada 1968 roku²⁵.

Jeśli chodzi o Studium Liturgiczne, to jego działalność miała być ściśle związana ze studiami na Papieskim Wydziale Teologicznym w Krakowie, co dawało możliwość uzyskiwania przez studentów stopni naukowych²⁶. Rada Wydziału Teologicznego na spotkaniu 12 grudnia 1968 roku podjęła uchwałę o podporządkowaniu Studium Liturgicznego Wydziałowi Teologicznemu oraz o uruchomieniu kierunku liturgicznego na Papieskim Wydziale Teologicznym w Krakowie²⁷.

Zadania postawione przed Studium sprecyzował sam kardynał Karol Wojtyła 23 września 1968 roku w liście do ks. Wacława Świerzawskiego:

21 Por. *Odpowiedź abpa K. Wojtyły na list ks. W. Świerzawskiego z dnia 20.10.1966 r.*, w: AKKW,teczka: Ks. W. Świerzawski 1964–78, sygn. B I 4058, s. 1.

22 Por. W. Świerzawski, *Struktura i założenia programowe Ośrodka Liturgicznego w Krakowie*, w: Arch. UPJPII, coll. 1, sygn. IL 0110, nr 4, s. 5.

23 Por. W. Świerzawski, *Struktura i założenia programowe...*, s. 5.

24 Por. *Słowo Biskupa Świerzawskiego w związku z przekazaniem dziedzictwa Instytutu Liturgicznego po 30 latach istnienia*, „Biuletyn PAT” 16 (1997/1998), s. 179.

25 Por. M. Woźnicka, *Kronika Instytutu Liturgicznego. Lata 1966–1991/92. Wersja robocza*, w: Arch. UPJPII, s. 9.

26 Por. W. Świerzawski, *Struktura i założenia programowe...*, s. 5.

27 Por. *Protokoły posiedzeń Rady Papieskiego Wydziału Teologicznego w Krakowie (10.06.1968–25.06.1974)*, protokół 32 (12.12.1968), w: Arch. UPJPII, s. 13.

Studium służyłoby soborowej odnowie liturgii w naszej archidiecezji, i to w zasięgu szerszym, aniżeli czyni to dotychczasowe Studium Liturgiczne pozostające pod kierunkiem o. F. Małaczyńskiego OSB, które przygotowuje wybranych promotorów odnowy liturgii – natomiast nie kształci ogółu kapłanów w tym kierunku. Wydaje się zaś, że kształcenie ogółu duszpasterzy w tym kierunku jest potrzebne, jest też przez nich oczekiwane, jak o tym przekonaliśmy się podczas konferencji rejonowych poświęconych sprawie odnowy liturgii²⁸.

Pozostałe dwie dziedziny pracy ośrodka, czyli praca badawcza i wydawnicza, miały zostać podjęte dopiero w późniejszym okresie, kiedy już sam ośrodek i studium będą miały stabilne podstawy²⁹.

3. Władze Instytutu Liturgicznego

Instytutem Liturgicznym kierował od początku dyrektor Instytutu, którym został ks. dr Wacław Świerzawski³⁰. Jego obowiązkiem było koordynowanie wszelkiej działalności Instytutu w trosce o jego dobro i rozwój³¹. Drugim dyrektorem IL został 3 września 1998 roku prof. dr hab. Stefan Koperk CR³². Kiedy jednak został on dziekanem Wydziału Teologicznego PAT (od roku akademickiego 2000/2001), złożył rezygnację z funkcji dyrektora Instytutu. Pełnienie obowiązków dyrektora powierzone zostało ks. dr. Wiesławowi Przyczynie 3 października 2000 roku³³. Trzy lata później, 1 października 2003 roku, ks. Przyczyna został oficjalnie zatwierdzony na stanowisku dyrektora Instytutu Liturgicznego³⁴, którą to funkcję sprawuje do chwili obecnej.

28 *List kard. K. Wojtyły do ks. W. Świerzawskiego*, 23.09.1968, s. 1.

29 Por. W. Świerzawski, *Struktura i założenia programowe...*, s. 5–6.

30 Por. *List kard. K. Wojtyły do ks. W. Świerzawskiego*, 23.09.1968, s. 1.

31 Por. *Regulamin Instytutu Liturgicznego WT PAT w Krakowie*, 16.05.1994, w: Arch. UPJPII, coll. 23, sygn. IL 0110, nr 147, s. 18–19.

32 Por. *Instytut Liturgiczny*, „Biuletyn PAT” 16 (1997/1998), s. 179.

33 Por. *Pismo rektora PAT bpa T. Pieronka powierzające o. W. Przyczynie CSsR pełnienie obowiązków dyrektora IL*, 3.10.2000, w: Archiwum Instytutu Liturgicznego w Krakowie [dalej: Arch. IL], s. 1.

34 Por. *Pismo rektora PAT bpa T. Pieronka – Nominacja o. W. Przyczyny na stanowisko dyrektora IL*, 22.09.2003, w: Arch. IL, s. 1.

Dyrektor Instytutu miał do pomocy kierowników poszczególnych sekcji lub studiów, a od września 1982 roku Radę Instytutu Liturgicznego, która zbierała się zwykle kilka razy w roku³⁵. Jej zadaniem było ustalanie programu pracy naukowej i dydaktycznej Instytutu, podejmowanie decyzji personalnych, zatwierdzanie tematów prac dyplomowych i magisterskich, zatwierdzanie wyników egzaminów, wyznaczanie składu komisji egzaminacyjnych oraz nadzorowanie działalności archiwum i biblioteki³⁶.

4. Kierunki działalności Instytutu Liturgicznego w Krakowie

Instytut Liturgiczny z biegiem lat rozwijał się i podejmował różne inicjatywy. Rozpoczął od wspomnianego już Studium Liturgicznego, które obejmowało Sekcję Praktyczną i Sekcję Teoretyczną. Następnie pojawiły się Studium Liturgiczne w Rzeszowie (1969), Sekcja Muzyki Liturgicznej (1974), Sekcja Sztuki Liturgicznej (1977), Studium Homiletyczne (1988) oraz Ośrodek Katechumenalny (1989) wraz ze Studium Katechumenalnym (1992). Ostatnie lata działalności Instytutu to przede wszystkim dydaktyka i badania naukowe w ramach Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie.

4.1. Studium Liturgiczne. Sekcja Praktyczna

W powołanym w 1968 roku Studium Liturgicznym ukształtowały się dwie sekcje: Sekcja Teoretyczna, pozwalająca studentom zdobywać poszczególne stopnie naukowe na Papieskim Wydziale Teologicznym³⁷, oraz Sekcja Praktyczna, której celem było pogłębianie wiedzy liturgicznej oraz poznanie zasad soborowej odnowy, by wprowadzić ją na terenie parafii³⁸.

35 Por. *Regulamin Instytutu Liturgicznego WT PAT w Krakowie*, 16.05.1994, s. 17.

36 Por. *Regulamin Instytutu Liturgicznego WT PAT w Krakowie*, 16.05.1994, s. 28.

37 Por. *Informacja dotycząca studiów w IL (wykładane przedmioty, warunki przyjęcia) 1968–1974, 1979*, w: Arch. UPJPII, coll. 2, sygn. IL 066, nr 30, s. 4.

38 Por. S. Koperek, *Dwudziestolecie IL Wydziału Teologicznego PAT*, „Biuletyn PAT” 6 (1987/1988), s. 55.

Cel Sekcji Praktycznej był jasno sprecyzowany przez ks. Świerzawskiego:

Celem Sekcji Praktycznej jest formacja jak najszerszego kręgu duchowieństwa od strony duszpastersko-liturgicznej w myśl artykułów 14 i 18 KL. Charakter praktyczny Sekcji postuluje specyficzną strukturę zgodną z całokształtem prac duszpasterskich sprawowanych przez księży (zwłaszcza księży proboszczów)³⁹.

Przez pierwsze dwa lata wykłady i ćwiczenia odbywały się raz w miesiącu. Studenci uczestniczyli w trzech wykładach z teorii duszpasterstwa liturgicznego oraz dwojgu ćwiczeniach praktycznych⁴⁰. Miały one na celu wprowadzenie i ujednoczenie zmian w dziedzinie liturgii po soborze watykańskim II. Zamiarem metropolity było to, by w wykładach i ćwiczeniach uczestniczyli wybrani kapłani ze wszystkich parafii archidiecezji krakowskiej⁴¹.

Sekcja Praktyczna funkcjonowała w ten sposób tylko dwa lata. Rada Wydziału Teologicznego 16 maja 1970 roku zdecydowała o powstaniu w Sekcji Praktycznej zaocznego dwuletniego Studium Liturgicznego. Decyzja ta rozciągała te studia do dwóch lat i dawała możliwość ukończenia ich stopniem magistra teologii⁴².

Studentów do Instytutu kierował sam kardynał Karol Wojtyła, wysyłając do nich specjalne listy⁴³. Nie wszyscy jednak chętnie podejmowali studia. Wielu odmawiało bądź rezygnowało z nich w czasie trwania nauki⁴⁴. Byli

39 M. Woźnicka, *Kronika Instytutu Liturgicznego*, s. 10.

40 Por. *Tematyka wykładu Sekcji Praktycznej IL dla księży proboszczów i rektorów miasta Krakowa w r. 1968/69*, w: Arch. UPJPII, coll. 10, sygn. IL 430, nr 82, s. 2; *Sekcja Praktyczna, Księża dekanalni*, w: AKKW, sygn. EX-3/2002, s. 1.

41 Por. *Kopia listu ks. kard. Wojtyły skierowanego do księży Rektorów kościołów krakowskich dotyczący udziału kapłanów w Studium Liturgicznym w Krakowie, 20.11.1968 r.*, w: Arch. UPJPII, coll. 3, sygn. IL 410, nr 53, s. 1.

42 Por. *Protokoły z posiedzeń Rady PWT w Krakowie, 10.10.1968–25.06.1974*, protokół 41 (16.05.1970), w: Arch. UPJPII, s. 55.

43 Por. *List Kard. Karola Wojtyły do księży wyznaczonych do uczestnictwa w Studium, 3.10.1970*, w: AKKW, sygn. EX-3/184, s. 1.

44 Por. *Skierowania na studia w roku akademickim 1970/71*, w: Arch. UPJPII, coll. 10, sygn. IL 4302, nr 84, s. 10.

również jednak tacy kapłani i siostry zakonne, którzy zgłaszali się samodzielnie⁴⁵.

Po dwóch latach zabrakło jednak kandydatów do podjęcia studiów, więc Studium zostało zawieszone⁴⁶. W latach 1970–1973 absolutorium na Sekcji Praktycznej otrzymało tylko 12 osób (6 kapłanów i 6 sióstr)⁴⁷.

Krótkie ożywienie nastąpiło w latach 1974–1977, między innymi dzięki zgłoszeniu się na Studium duszpasterzy młodzieży z terenu archidiecezji⁴⁸. Kardynał Wojtyła starał się zachęcać kapłanów do starania się o magisterium, zdając sobie sprawę z tego, że i w społeczeństwie polskim rosła liczba ludzi z tym stopniem⁴⁹. Mimo tych wysiłków trzeba było jednak pod koniec lat siedemdziesiątych zakończyć działalność Studium⁵⁰.

4.2. Studium Liturgiczne. Sekcja Teoretyczna

Sekcja Teoretyczna, nazywana również Sekcją Teologiczną lub Sekcją Liturgiczną, powołana została dla studentów po studiach podstawowych, którzy zainteresowani byli zdobywaniem stopni naukowych⁵¹. Studenci Sekcji mieli możliwość zdobycia tytułu magistra teologii po dwóch latach nauki, kościelny licencjat po kolejnych dwóch oraz stopień doktora teologii ze specjalizacją z liturgiki (początkowo po dwuletnich, a następnie po rocznych studiach). Musieli także napisać i obronić odpowiednią pracę. Sekcja Teoretyczna rozpoczęła swoją działalność 8 października 1968 roku⁵².

45 Por. *Listy studentów 1966/67–1977/78*, w: Arch. UPJPII, coll. 10, sygn. IL 4302, nr 84, s. 6–8.

46 Por. *Sprawozdanie z działalności Studium Liturgicznego przy PWT w Krakowie za lata: 1972/73–1976/77*, w: Arch. UPJPII, coll. 1, sygn. IL 0323, nr 15, s. 1.

47 Por. *Lista osób, które uzyskały absolutorium 1970/71–1971/72*, w: Arch. UPJPII, coll. 10, sygn. IL 4312, nr 87, s. 1.

48 Por. *Kronika kościoła św. Marka (5.11.1968–31.12.1978)*, 14.10.1974, w: archiwum kościoła św. Marka w Krakowie, sygn. 020 [rękopis].

49 Por. *List kard. K. Wojtyły do ks. W. Świerzawskiego*, 20.02.1974, w: AKKW, EX-3/198, s. 1.

50 Por. *Sprawozdanie SL przy PWT w Krakowie za rok akademicki 1977/78*, w: Arch. UPJPII, coll. 1, sygn. IL 0332, nr 25, s. 1.

51 Por. *Informacja dotycząca studiów w IL...*, s. 6–14.

52 Por. S. Koperek, *20 lat działalności Instytutu Liturgicznego w Krakowie*, s. 71.

Początkowo studiowało w niej od 20 do 40 studentów. Nie wszyscy jednak potrafili wytrwać do końca nauki, mimo polecenia, które otrzymali od swoich przełożonych⁵³. Do pierwszych studentów należeli między innymi ks. Stefan Koperek (późniejszy profesor liturgiki IL i PAT), ks. Stanisław Dziwisz (późniejszy kapelan św. Jana Pawła II, metropolita krakowski), ks. Stefan Cichy (późniejszy biskup legnicki) oraz ks. Damian Zimoń (późniejszy metropolita katowicki)⁵⁴.

W kolejnych latach liczba studentów zaczęła spadać. Przez pierwsze 10 lat istnienia Sekcji Teoretycznej absolutoria otrzymało 110 studentów, stopień magistra teologii 15 słuchaczy, spośród których 3 zdobyło stopień doktora ze specjalizacją w liturgice⁵⁵.

Po kilku latach rozwój Sekcji Teoretycznej został zahamowany. W sąsiednich diecezjach utworzono własne studia, seminaria zakonne zaczęły podpisywać umowy o afiliacji do Papieskiego Wydziału Teologicznego, a stopień magistra teologii stał się obowiązkowy dla alumnów kończących studia podstawowe. Nowi kapłani opuszczali mury seminaryjne z dobrą znajomością odnowionej liturgii, więc znikła także potrzeba dokształcania duchowieństwa w tej dziedzinie⁵⁶.

Szukano w związku z tym nowych inicjatyw. W roku akademickim 1982/1983 rozpoczęto wykłady w dwuletnim Studium Duchowości Liturgicznej, które przeznaczone były dla sióstr zakonów kontemplacyjnych, ojców duchownych seminariów, mistrzów i mistrzyń nowicjatów, a także innych studentów, którzy pragnęli pogłębić swoje życie modlitewne i liturgiczne⁵⁷. Zajęcia w Studium Duchowości odbywały się raz w miesiącu i obejmowały wykłady oraz wspólne sprawowanie liturgii mszalnej i bre-

53 Por. *Zawiadomienie o ukończeniu pierwszego roku*, 21.08.1969, w: AKKW, sygn. EX-3/177-3/181, s. 1-5; *Księga Ewidencji studentów Instytutu Liturgicznego: 1966/67-1968/69, 1969/70-1972/73*, w: Arch. UPJPiI, coll. 3, sygn. IL 420, nr 56, s. 1-95.

54 Por. S. Koperek, *The Twenty Fifth Anniversary of The Liturgical Institute in Krakow*, „Notitiae” 29 (1993) nr 7, s. 427.

55 Por. S. Koperek, *10 lat IL przy PWT*, 22.11.1976, w: Arch. UPJPiI, coll. 2, sygn. IL 0634, nr 28, s. 6.

56 Por. S. Koperek, *Dwudziestolecie IL Wydziału Teologicznego PAT*, s. 57-58.

57 Por. *Sekcja Teologiczna, Studium Duchowości Liturgicznej 1982/83-1985/86*, w: Arch. UPJPiI, coll. 27, sygn. IL 066, nr 166, s. 2-3.

wiarzowej⁵⁸. Przez pierwsze lata na wykłady uczęszczało po kilkanaście osób. W roku 1986, z powodu braku chętnych, działalność Studium została jednak zawieszona⁵⁹.

Od tego czasu studenci Instytutu zaczęli uczestniczyć w ogólnych wykładach licencjacko-doktoranckich na Wydziale Teologicznym PAT, wśród których znajdowało się już tylko kilka wykładów o tematyce liturgicznej. Prowadzili je między innymi ks. dr Stefan Cichy, ks. dr Tarsycjusz Sinka, ks. dr Bolesław Margański, ks. dr Jan Janicki, ks. dr Stanisław Madeja, ks. prof. dr hab. Waław Świerzawski, ks. dr Zachariasz Jabłoński oraz ks. dr Józef Waław Boguniowski⁶⁰.

Na początku XXI wieku podjęto kolejną próbę zorganizowania pełnych studiów liturgicznych. Prace nad przygotowaniem studiów licencjacko-doktoranckich trwały od roku 2005. Na zebraniach Rady Instytutu Liturgicznego opracowano czternastogodzinny program licencjacko-doktoranckich studiów liturgicznych, który realizowany jest od roku akademickiego 2007/2008⁶¹. Jest on ukierunkowany na liturgikę porównawczą. Większość przedmiotów wykładana jest przez pracowników etatowych Instytutu, ale na zajęcia zapraszani są przedstawiciele innych wspólnot chrześcijańskich (ks. prof. dr Jerzy Tofiluk z Kościoła prawosławnego oraz ks. dr Roman Pracki z Kościoła ewangelickiego) oraz religii żydowskiej (rabin Boaz Pash, mgr Ewa Gordon).

4.3. Studium Zaoczne w Rzeszowie

Instytut Liturgiczny nie ograniczył swojej pracy tylko do Krakowa. W 1969 roku powstała jego filia w Rzeszowie, która przyjęła nazwę „Instytut Liturgiczny przy Papieskim Wydziale Teologicznym w Krakowie, Studium Zaoczne w Rzeszowie”⁶².

58 Por. *Sekcja Teologiczna, Studium Duchowości Liturgicznej 1982/83–1985/86*, s. 1–5.

59 Por. *Listy egzaminacyjne 1982/83–1985/86*, w: Arch. UPJPII, coll. 27, sygn. IL 4310, nr 177, s. 1–26.

60 Por. J. Mieczkowski, *Krakowski Instytut Liturgiczny*, Kraków 2005, s. 141–142.

61 Por. *Protokoły Rady Instytutu Liturgicznego, 2005–2007*, w: Arch. IL.

62 Por. M. Woźnicka, *Kronika Instytutu Liturgicznego*, s. 10.

Nauka w rzeszowskim Studium trwała dwa lata⁶³. Można było tam studiować na dwóch kierunkach: liturgicznym i katechetycznym⁶⁴. Zajęcia prowadzili przede wszystkim wykładowcy z Krakowa⁶⁵. Celem Studium było liturgiczne dokształcanie duchowieństwa oraz świeckich z terenów południowo-wschodniej Polski, przede wszystkim z diecezji przemyskiej i lubaczowskiej⁶⁶. Przez cały okres istnienia Studium liczba studentów przekroczyła 200⁶⁷, choć dyplomy ukończenia otrzymało tylko 128 księży, z których 26 kontynuowało naukę, uzyskując stopień magistra teologii⁶⁸.

Na jesień 1975 roku Studium przyjęło nazwę „Instytut Pastoralny w Rzeszowie” i w dalszym ciągu składała się z sekcji katechetycznej i liturgicznej⁶⁹. Ksiądz dr Wacław Świerzawski kierował Instytutem do 1977 roku⁷⁰. Później Instytut ten coraz bardziej zajmował się zagadnieniami pastoralnymi, odchodząc od tematyki liturgicznej⁷¹, by w roku 1979 całkowicie się usamodzielnic i odłączyć się od PWT w Krakowie⁷².

63 Por. S. Koperek, *10 lat IL przy PWT...*, s. 3.

64 Por. *Rozkład zajęć dydaktycznych. Sekcja Praktyczna w Rzeszowie, 1969/70–1973/74, 1975/76*, w: Arch. UPJPII, Arch. PAT, coll. 15, sygn. IL 430, nr 110, s. 9.

65 Por. *Przedmioty wykładane w Rzeszowie: 1969/70–1976/77*, w: Arch. UPJPII, coll. 15, sygn. IL 4300, nr 109, s. 1–15.

66 Por. J. W. Boguniowski, *Ze wspomnień adiunkta. Instytut Liturgiczny w Rzymie*, w: *Diligis me? Pasce*, t. 2, red. S. Czerwik, M. Mierzwa, R. Majkowska, Sandomierz 2000, s. 15.

67 Por. *Wykaz Studentów Studium Liturgiczno-Pastoralnego w Rzeszowie*, w: Arch. UPJPII, coll. 15, sygn. IL 4302, nr 112, s. 1–47.

68 Por. J. Sroka, *Studium Pastoralne w Rzeszowie*, w: *Euntes docete*, red. S. Koperek, Kraków 1993, s. 350–351.

69 Por. M. Woźnicka, *Kronika Instytutu Liturgicznego*, s. 29.

70 Por. *Protokoły z posiedzeń Rady PWT w Krakowie 3.10.1974–24.06.1977*, protokół 105 (12.03.1977), w: Arch. UPJPII, s. 210.

71 Por. *Protokoły z posiedzeń Rady PWT w Krakowie 3.10.1974–24.06.1977*, protokół 107 (13.05.1977), w: Arch. UPJPII, s. 259.

72 Por. M. Woźnicka, *Kronika Instytutu Liturgicznego*, s. 41.

4.4. Sekcja Muzyki Liturgicznej

Sekcja Muzyki Liturgicznej Instytutu Liturgicznego została powołana przede wszystkim do kształcenia organistów, muzyków i prowadzących chóry kościelne. Do czasu jej powstania muzyków w Krakowie przygotowywano na kursie dla organistów przy Wydziale ds. Muzyki Kościelnej kurii metropolitalnej i w Studium Muzyki Kościelnej dla Sióstr Zakonnych. Podczas prac Synodu Archidiecezji Krakowskiej postanowiono połączyć te jednostki w ramach Instytutu Liturgicznego⁷³. Prace nad nową sekcją zakończyły się w październiku 1974 roku dekretem kardynała Karola Wojtyły powołującym do istnienia Sekcję Organistowską przy Instytucie Liturgicznym⁷⁴. Kierownikiem Sekcji został mgr Marian Machura⁷⁵. Zajęcia teoretyczne odbywały się w salach przy kościele św. Marka oraz u ojców reformatów⁷⁶. Mimo tego, iż szkolenie organistów odbywało się na poziomie podstawowym, na wiosnę 1975 roku czteroletnie Studium zostało podporządkowane Papieskiemu Wydziałowi Teologicznemu jako Instytut Liturgiczny przy PWT w Krakowie. Sekcja Organistowska – Praktyczna⁷⁷.

Po pozytywnych doświadczeniach kursu podstawowego od roku 1976/1977 rozpoczął działalność także dwuletni kurs średni⁷⁸. Obie struktury przetrwały w ramach Instytutu Liturgicznego do 1984 roku. Na skutek powołania Papieskiej Akademii Teologicznej w ramach Instytutu mogło pozostać kształcenie jedynie na poziomie akademickim. Kurs podstawowy i średni utworzyły więc Archidiecezjalne Studium Organistowskie pod patronatem kurii metropolitalnej w Krakowie. Instytut miał jednak wpływ na *ratio studiorum* i grono pedagogiczne Studium⁷⁹. Do 1984 roku

73 Por. J. Berwaldt, *Sekcja Muzyki Liturgicznej*, w: *Euntes docete*, s. 352–353.

74 Por. *Dekret kard. K. Wojtyły w sprawie powołania Sekcji Organistowskiej przy IL*, 5.03.1974, w: Arch. UPJPII, coll. 17, sygn. IL 010, nr 123, s. 1.

75 Por. *Kronika Sekcji Muzyki Liturgicznej (1974/75–1997/98)*, 15.09.1974, w: Archiwum Opiekuna Chóru UPJPII.

76 Por. S. Koperek, *20 lat działalności IL w Krakowie*, s. 75.

77 Por. *Kronika kościoła św. Marka...*, 28.05.1975.

78 Por. *Kronika Sekcji Muzyki Liturgicznej...*, 4.09.1976.

79 Por. S. Koperek, *20 lat działalności IL w Krakowie*, s. 76.

kurs podstawowy ukończyło 84 słuchaczy⁸⁰, natomiast kurs średni ponad 25 osób⁸¹.

W roku 1978 w celu umożliwienia dalszego kształcenia dotychczasowym studentom powstał w obrębie Sekcji Muzyki Liturgicznej czteroletni kurs wyższy⁸². Nowy kurs cieszył się dość dużym powodzeniem. W pierwszym roku studiowało 12 studentów, natomiast od drugiej połowy lat osiemdziesiątych studiowało w nim regularnie ponad 50 osób. Przez cały czas istnienia sekcji muzycznej liczba jej studentów przekroczyła 350, choć dyplom ukończenia otrzymało jedynie około 140 z nich⁸³. Od lat dziewięćdziesiątych można było jednak zauważyć coraz mniejsze zainteresowanie tymi studiami. Spowodowane było to przede wszystkim brakiem możliwości uzyskania stopnia magisterskiego na tym kursie, gdy tymczasem na Akademii Muzycznej w Krakowie podobne studia kończyły się uzyskaniem tego stopnia⁸⁴. Od początku lat dziewięćdziesiątych toczyły się więc rozmowy, które doprowadziły do decyzji Senatu PAT (z 20 listopada 1995 roku), by Wydział Teologiczny przygotował sześćioletni projekt studiów, które kończyłyby się otrzymaniem stopnia magistra teologii w zakresie liturgiki⁸⁵. Było to jednak związane z koniecznością odbycia pełnych studiów teologicznych, co zniechęciło wielu studentów. Dalsze prace w tym zakresie zakończyły się przejściem Sekcji w Wydział Historii Kościoła⁸⁶.

Sekcja Muzyki Liturgicznej starała się także praktycznie promować muzykę, szczególnie organową. Były to różnego rodzaju wieczory muzyki organowej w kościele św. Marka, na które zapraszano artystów z Polski i zagranicy, recitale organowe w różnych kościołach Krakowa, wykłady

80 Por. *Archidiecezjalne Studium Organistowskie, IL-101-420, Ewidencja Studentów*, Arch. IL, s. 1-6.

81 Por. *Złota Księga (Instytut Liturgiczny przy PWT w Krakowie, Sekcja Organistowska – Praktyczna. Kurs Średni)*, w: Arch. IL, s. 1-10.

82 Por. *Kronika Sekcji Muzyki Liturgicznej...*, 15.06.1978.

83 Por. J. Mieczkowski, *Krakowski Instytut Liturgiczny*, s. 168.

84 Por. *Protokół Rady IL przy PAT 1999/2000-2000/2001*, protokół 90 (21.06.2000), w: sekretariat IL, s. 1.

85 Por. *Ustalenia regulaminowo-prawne, „Biuletyn PAT” 14 (1995/1996)*, s. 73.

86 Por. *Informator na rok akademicki 2001/02, Kraków 2001, PAT w Krakowie, Wydział Historii Kościoła*, s. 15-16.

z dziedziny muzyki sakralnej (wraz z oprawami muzycznymi), a także działalność dwóch chórów: chóru kursu podstawowego i średniego Psalmodia (od 1974 roku) oraz chóru Sekcji Muzyki Liturgicznej Psalmodia Minor (od 1988 roku)⁸⁷.

4.5. Sekcja Sztuki Liturgicznej

Instytut Liturgiczny objął swoim patronatem także twórców sztuki liturgicznej i zorganizował kolejno: kurs dla zakrystianów, seminarium architektury i sztuki sakralnej, studium pomaturalne oraz studium podyplomowe.

Działalność Sekcji rozpoczęła się od zorganizowania w październiku 1977 roku jednorocznego kursu dla zakrystianów⁸⁸. Poprzez wykłady, warsztaty, ćwiczenia i udział we wspólnie przygotowywanej mszy świętej starano się przygotować zakrystianów do właściwego spełniania ich obowiązków w posoborowej liturgii⁸⁹. Chodziło nie tylko o zdobycie praktycznych umiejętności i wiedzy liturgicznej, ale także o formację liturgiczną osób będących blisko najświętszych tajemnic Kościoła⁹⁰. O potrzebie takiego kursu świadczy choćby to, że zgłosiło się na niego aż 67 osób. Po ukończeniu kursu na prośbę wielu słuchaczy zdecydowano o kontynuacji nauki na roku drugim. Zajęcia odbywały się w sali Kordelianum przy kościele św. Marka dwa razy w miesiącu⁹¹.

Pracami Sekcji kierował na początku dyrektor Instytutu ks. Świerzawski wraz z adiunktem, ks. dr. Koperkiem. We wrześniu 1979 roku pierwszym kierownikiem tej Sekcji został ks. Koperek, który pełnił tę funkcję do początku roku akademickiego 1982/1983⁹². Nowym kierownikiem został mianowany wtedy ks. mgr Marian Zielniok⁹³.

87 Zob. J. Mieczkowski, *Krakowski Instytut Liturgiczny*, s. 190–210.

88 *Kronika kościoła św. Marka...*, 5.10.1977.

89 Por. *Informacje o kursach dla zakrystianów i zakrystianek organizowanych przez IL (1981/82)*, 5.05.1981, w: Arch. UPJPII, coll. 36, sygn. IL 6500, nr 278, s. 2.

90 Por. S. Koperek, *20 lat działalności Instytutu Liturgicznego w Krakowie*, s. 77.

91 Por. *Sprawozdanie z działalności Sekcji Sztuki Liturgicznej IL przy PWT w Krakowie, 1977/78–1980/81*, w: Arch. UPJPII, coll. 20, sygn. IL 0332, nr 133, s. 1–2.

92 Por. *Kronika Sekcji Sztuki Liturgicznej*, w: Arch. UPJPII, s. 10–12.

93 Por. *Kronika Sekcji Sztuki Liturgicznej*, s. 23.

Po pierwszych latach, kiedy w zajęciach uczestniczyło po kilkadziesiąt osób, zainteresowanie kursem powoli spadało, więc na początku roku akademickiego 1984/1985 postanowiono zawiesić zajęcia. W związku ze zmianami w strukturze Instytutu kurs dla zakrystianów został zastąpiony dwuletnim studium pomaturalnym⁹⁴. Program nowego studium przygotowywał słuchaczy do wykonywania prac z dziedziny malarstwa i grafiki użytkowej, dekoratorstwa oraz paramentyki liturgicznej⁹⁵.

Rozpoczęło ono swoją działalność w roku 1988. Zajęcia na nowym studium odbywały się raz w miesiącu⁹⁶. Kierownikiem studium był początkowo ks. dr hab. Stefan Koperek, którego zastąpił w roku 1990 ks. dr Jan Janicki. W programie studium przedmioty teologiczne górowały nad praktycznymi, co zdecydowanie przypominało o potrzebie ciągłej formacji i duchowym wymiarze pracy w zakrystii. Do końca roku akademickiego 1990/1991 studium ukończyło 34 studentów. Jednak znów zainteresowanie tymi studiami słabło, aż w końcu w roku 1991 z powodu braku słuchaczy studium zostało zawieszono⁹⁷.

Sekcja Sztuki Liturgicznej objęła także opieką artystów już wykształconych, by poszerzyć ich warsztat o umiejętności związane ze sztuką sakralną. Ksiądz Świerzawski zorganizował 25 października 1979 roku spotkanie dla architektów i plastyków ze środowiska krakowskiego⁹⁸. Pierwsze spotkanie, w którym uczestniczyło 10 osób, prowadził dr Jan Popiel SJ na temat rozwoju funkcji Kościoła⁹⁹. W ten sposób zrodziło się seminarium architektury i sztuki sakralnej, którego najważniejszym celem stało się kształcenie i formacja liturgiczna artystów, ze szczególnym zwróceniem uwagi na skutki soborowej reformy liturgicznej w dziedzinie sztuki¹⁰⁰.

94 Por. *Sprawozdanie z działalności IL za rok akademicki 1984/85*, 28.06.1984, w: Arch. UPJPII, coll. 24, sygn. IL 0332, nr 153, s. 1.

95 Por. M. Zieliński, *Zakres i metody nauczania plastyki w programach IL w Krakowie*, w: *Euntes docete*, s. 369.

96 Por. *Protokół Rady IL przy PAT...*, protokół 27 (27.09.1988), w: Arch. UPJPII, coll. 22, sygn. IL 4310, nr 144, s. 72.

97 Por. J. Mieczkowski, *Krakowski Instytut Liturgiczny*, s. 219–220.

98 Por. *Kronika kościoła św. Marka...*, 25.10.1979.

99 Por. *Seminarium Sztuki Liturgicznej (Podyplomowe). Księga Pamiątkowa*, w: Arch. UPJPII.

100 Por. M. Woźnicka, *Kronika Instytutu Liturgicznego*, s. 42.

Początkowo spotkania odbywały się dwa razy w miesiącu i prowadzili je różni artyści i liturgiści związani z Krakowem, tacy jak: doc. Stanisław Rodziński, s. dr Ewa Rosier-Siedlecka, prof. dr arch. Janusz Bogdanowski, prof. dr arch. Witold Cęckiewicz czy doc. arch. pl. Maciej Bieniasz. Wielu z nich było zarówno studentami, jak i prowadzącymi zajęcia seminaryjne¹⁰¹.

Opiekunem seminarium był początkowo ks. doc. dr hab. Waław Świerzawski. Kiedy kierownictwo Sekcji objął ks. lic. Marian Zielniok, to właśnie jemu zaczęło podlegać seminarium. Od roku 1984 spotkania seminarium zostały przekształcone w studia podyplomowe określane jako studium podyplomowe dla architektów i plastyków¹⁰². I znów początkowo zgłosiło się do studium ponad 20 studentów, by w kolejnych latach nie było słuchaczy lub by było ich tylko kilku¹⁰³. Byli oni absolwentami lub studentami uczelni technicznych w południowej Polsce¹⁰⁴. Studiowali oni przede wszystkim przedmioty z dziedziny teologii, historii oraz sztuki liturgicznej. Zajęcia odbywały się również w terenie¹⁰⁵.

Od roku akademickiego 2000/2001 studium podyplomowe opuściło struktury Instytutu, przechodząc na Wydział Historii Kościoła. Kierownikiem studium był już wówczas ks. dr Józef Andrzej Nowobilski, który przejął to stanowisko po śmierci dotychczasowego kierownika Sekcji ks. Zielnioka (zm. 2000)¹⁰⁶.

Sekcja Sztuki Liturgicznej zajmowała się także ekspozycjami dzieł studentów Sekcji lub współczesnych twórców sztuki sakralnej. Często organizowano więc wystawy prac malarskich, rzeźbiarskich, fotograficznych, tkanin artystycznych, które połączone były ze spotkaniami autorskimi¹⁰⁷.

101 Por. M. Woźnicka, *Kronika Instytutu Liturgicznego*, s. 72–80.

102 Por. M. Woźnicka, *Kronika Instytutu Liturgicznego*, s. 78, 83.

103 Por. *Protokoły z posiedzeń Rady IL PAT 1999/2000–2000/2001*, protokół 90 (21.06.2000), w: Arch. UPJPII, s. 1.

104 Por. M. Zielniok, *Kronika Sekcji Sztuki za lata 1989–1992*, w: Arch. UPJPII, coll. 34, sygn. IL 060, nr 233, s. 6.

105 Por. J. Mieczkowski, *Krakowski Instytut Liturgiczny*, s. 225–229.

106 Por. *Podyplomowe Studia Sztuki Liturgicznej, Protokoły egzaminacyjne*, w: Arch. UPJPII, s. 1.

107 Por. J. Mieczkowski, *Krakowski Instytut Liturgiczny*, s. 236–242.

4.6. Studium Homiletyczne

Kolejnym krokiem w rozwoju Instytutu Liturgicznego było powstanie Studium Homiletycznego. Ważną rolę w procesie powstawania Studium mieli ojcowie redemptoryści. Studium Homiletyczne powstało bowiem z połączenia zakonnej szkoły kaznodziejskiej (Tirocinium Pastorale) z Papieską Akademią Teologiczną w Krakowie. Rozmowy prowadzili ks. Wacław Świerzawski i ks. Edward Staniek (ze strony PAT) oraz o. dr Gerard Siwek (ze strony ojców redemptorystów)¹⁰⁸. W ich wyniku postanowiono, że dwuletnie Studium Homiletyczne nie będzie samodzielną sekcją Instytutu, lecz częścią Sekcji Teologicznej¹⁰⁹. Pierwszym jego kierownikiem został o. dr Gerard Siwek¹¹⁰. Dwa lata później zastąpił go o. dr Wiesław Przyczyna¹¹¹.

Zajęcia w Studium rozpoczęły się w październiku 1988 roku¹¹². Odbywały się one raz w tygodniu w salach klasztornych przy ul. Zamojskiego 56. Studia kończyły się otrzymaniem dyplomu lub stopnia akademickiego (po spełnieniu warunków WT PAT)¹¹³. W Studium dominowało przepowiadanie słowa Bożego w kontekście innych przekazów religijnych i świeckich. Koncentrowano się przede wszystkim na aspekcie praktycznym. Starano się wypracowywać i analizować homilie i kazania, by w ten sposób zbierać doświadczenie homiletyczne. Nacisk kładziono także na kaznodziejstwo seryjne, głównie misyjno-rekolekcyjne¹¹⁴. Od roku 1994/1995 na prośbę

108 Por. G. Siwek, *Dziesięć lat szkoły kaznodziejskiej w Krakowie*, teczka: V Symposium 22–23.10.1998, Kraków, w: Arch. IL, s. 1–2.

109 Por. *Protokółarz Rady IL przy PAT...*, protokół 23 (15.03.1998), s. 61–62.

110 Por. *Protokoły z posiedzeń Rady WT PAT (27.09.1985–23.06.1989)*, t. 2, protokół 58 (22.04.1988), w: sekretariat WT UPJPII, s. 60–61.

111 Por. *Nominacja ks. dr. W. Przyczyny na kierownika Studium Homiletycznego*, 19.11.1990, w: Arch. IL, s. 1.

112 Por. S. Pawliński, W. Groszek, *10 lat Szkoły Kaznodziejskiej w Krakowie*, „Niedziela” 1999 nr 2, s. 10.

113 Por. *Regulamin Studium Homiletycznego, ok. r. 1988/89*, w: Arch. UPJPII, coll. 27, sygn. IL-H-0111, nr 187, s. 1–2.

114 Por. W. Przyczyna, G. Siwek, *Krakowska szkoła kaznodziejów jako odpowiedź na wyzwania czasów*, w: *Archidiecezja Krakowska na przełomie tysiącleci*, red. S. Koperek i in., Kraków 2004, s. 540.

studentów zaangażowanych w duszpasterstwo zajęcia odbywały się raz w miesiącu w ramach sesji trwających od czwartku do soboty¹¹⁵.

Ważnym etapem rozwoju Studium było nawiązanie współpracy z Podyplomowym Studium Retoryki w Instytucie Filologii Polskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego. Wspólne studia pozwalały duchowieństwu jeszcze bardziej doskonalić warsztat kaznodziejski, także dzięki wykorzystywaniu środków stosowanych w retoryce¹¹⁶. Umowę między PAT a UJ na okres roku podpisano 11 września 1995 roku¹¹⁷. Przedłużano ją w kolejnych latach, by 17 października 1999 roku podpisać ją na czas nieokreślony¹¹⁸. Zajęcia w Studium trwały również dwa lata. Studenci zbierali się dwa razy w miesiącu na trzydniowe sesje (od czwartku do soboty)¹¹⁹. Kierownikiem Podyplomowego Studium Retoryki była dr hab. Renata Przybylska z UJ¹²⁰.

W roku akademickim 2002/2003 rozbudowane zostały studia homiletyczne w ramach dziennych studiów licencjacko-doktoranckich. Było to możliwe dzięki powołaniu przez Radę Wydziału Teologicznego PAT Katedry Komunikacji Religijnej¹²¹. Kolejnym etapem rozwoju studiów homiletycznych było przygotowanie od roku 2007/2008 pełnych studiów licencjacko-doktoranckich, w których połowa wykładanych przedmiotów związana jest z przepowiadaniem¹²².

Studium Homiletyczne obok działalności dydaktycznej organizowało sympozja naukowe, Kongres Ewangelizatorów Wędrownych, warsztaty homiletyczne, kursy dla młodych misjonarzy i rekolekjonistów oraz prowadziło działalność wydawniczą, wydając między innymi serię *Redemptoris Missio*¹²³.

115 Por. *Programy i Kalendaria – Dane o Studium (Kraków, 20.02.1995)*, w: Arch. IL, s. 2.

116 Por. *Regulamin IL (2002), Podyplomowe Studia Homiletyczne*, w: Arch. IL, s. 7.

117 Por. *Umowy PAT – Studium, Kraków 11.09.1995 r., Zasady współpracy SH i SR w roku akademickim 1995/96*, w: Arch. IL, s. 1–2.

118 Por. *Przedłużenie umowy, Kraków, 17.10.1999 r.*, w: Arch. IL, s. 1.

119 Por. *Regulaminy – Szkoła Retoryki w Krakowie*, w: Arch. IL, s. 1.

120 Por. W. Przyczyna, *Szkoła Retoryki w Krakowie*, „Współczesna Ambona” 2002 nr 1, s. 198.

121 Por. W. Przyczyna, G. Siwek, *Krakowska szkoła kaznodziejów...*, s. 540.

122 Por. *Protokoły Rady Instytutu Liturgicznego, 2005–2007*, w: Arch. IL.

123 Por. J. Mieczkowski, *Krakowski Instytut Liturgiczny*, s. 256–262.

4.7. Ośrodek Katechumenalny i Studium Katechumenalne

Impulsem do powstania Ośrodka Katechumenalnego w Krakowie było ukazanie się polskiego tłumaczenia *Obrzędów chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych* (Katowice 1988). Na spotkaniu 24 kwietnia 1989 roku postanowiono, że od października rozpocznie się w kościele św. Marka cykl katechez dla ludzi nieochrzczonych¹²⁴.

Ośrodek rozpoczął swoją pracę 29 września 1989 roku. Opiekunem katechumenatu został nowy rektor kościoła św. Marka ks. Lucjan Bielas, ale w dzieło katechumenatu zaangażowali się pracownicy i studenci IL, wykładowcy PAT oraz siostry ze Zgromadzenia Sióstr Świętej Jadwigi Królowej Służebnic Chrystusa Obecnego¹²⁵.

Ośrodek Katechumenalny w Krakowie był pierwszym miejscem w Polsce, gdzie za podstawę formacji katechumenalnej przyjęto wspomniany posoborowy rytuał, z jego podziałem na cztery okresy związane z przebiegiem roku liturgicznego¹²⁶. Formacja odbywała się w dwóch wymiarach: wspólnotowym (katechezy, homilie, rekolekcje) i indywidualnym (spotkania „w cztery oczy”). Na ostatnim etapie przygotowani do chrztu kandydat spotykał się z miejscowym biskupem¹²⁷.

Oficjalnie Ośrodek Katechumenalny w Krakowie pod patronatem IL został powołany dekretem kardynała Franciszka Macharskiego dopiero 21 listopada 1993 roku. Delegatem arcybiskupa krakowskiego i duszpaste-rzem katechumenatu został wtedy rektor kościoła św. Marka w Krakowie ks. dr Stanisław Szczepaniec, a s. Adelajdzie Sielepin powierzona została opieka nad Ośrodkiem¹²⁸. W kolejnych latach duszpasterzami katechu-menatu byli: ks. Janusz Mastalski i ks. Szymon Jackowski-Fedorowicz, ks. Piotr Andryszczak, ks. Piotr Ziolo oraz ks. Andrzej Wójcik. W Ośrodku

124 Por. A. Sielepin, *Euntes docete*, w: *Euntes docete*, s. 421.

125 Por. J. Mieczkowski, *Krakowski Instytut Liturgiczny*, s. 265.

126 Por. A. Sielepin, *Krzyż i zmartwychwstanie. Paschalny rytm w chrześcijańskim wtajemniczeniu*, „Anamnesis” 10 (1996/1997) nr 3, s. 54–58.

127 Por. A. Sielepin, *Misje wewnętrzne, czyli katechumenat w kraju katolickim*, w: *Euntes docete*, s. 381.

128 Por. *Dekret powołujący Ośrodek Katechumenalny w Krakowie*, 21.11.1993, w: Arch. IL, nr 2914, s. 1.

Katechumenalnym co roku przygotowywało się do przyjęcia sakramentów inicjacji chrześcijańskiej od kilku do kilkunastu osób¹²⁹.

Praca w katechumenacie wymaga zaangażowania wielu kompetentnych i oddanych osób, nie tylko spośród duchowieństwa, ale także z grona świeckich. Zaisztowała więc konieczność powołania studiów, które przygotowałyby odpowiednich specjalistów. Swoją działalność 21 października 1991 roku rozpoczęło Podyplomowe Studium Katechumenalne¹³⁰. Przeznaczone było dla osób świeckich, sióstr zakonnych, kleryków i kapłanów, którzy chcieli zdobyć odpowiednią wiedzę potrzebną do pełnienia funkcji katechistów czy sprawowania obrzędów chrześcijańskiej inicjacji. W programie Studium znalazły się wykłady z zakresu: liturgii i historii katechumenatu, heortologii, teologii moralnej, Pisma Świętego, liturgii, pedagogiki, ascetyki, eklezjologii, ekumenizmu, prawa kanonicznego oraz teologii życia wewnętrznego. Zajęcia odbywały się raz w tygodniu. Oprócz wykładów studenci odbywali roczne praktyki w katechumenacie¹³¹.

Do Studium w pierwszych latach zgłaszało się od kilku do kilkunastu osób. Do 1998 roku ukończyło je 43 słuchaczy¹³². W kolejnych latach zainteresowanie Studium osłabło¹³³. Problemem było przede wszystkim to, iż absolwenci Studium otrzymywali jedynie zaświadczenie o jego ukończeniu¹³⁴. Starano się więc podnieść rangę studiów, tworząc dwuletnie Podyplomowe Studia Katechumenalne. Były to jednak studia płatne, które musiały zgromadzić liczbę przynajmniej 20 studentów, by rozpoczynając swoją działalność¹³⁵, co spowodowało, że niestety nie udało się ich uruchomić.

129 Por. *Złota księga*, w: archiwum katechumenatu.

130 Por. *Protokoły z posiedzeń Rady IL PAT (oraz programy i listy obecności), rok 1990/91*, protokół 47 (3.12.1991), w: Arch. IL, s. 8.

131 Por. *Informacja o studiach. Studium Katechumenalne 1992*, w: Arch. UPJPiI, coll. 27, sygn. IL 066, nr 193, s. 4–5.

132 Por. J. Mieczkowski, *Krakowski Instytut Liturgiczny*, s. 271.

133 Por. *Protokoły z posiedzeń Rady IL PAT 1999/2000...*, protokół 85 (14.09.1999), s. 2.

134 Por. *Protokoły z posiedzeń Rady IL PAT 1999/2000...*, protokół 94 (6.06.2001), s. 1.

135 Por. *Regulamin IL (2002 r.), Podyplomowe Studia Katechumenalne*, w: Arch. IL, s. 8.

5. Formacja liturgiczna

Instytut Liturgiczny starał się być nie tylko placówką naukową, ale także ośrodkiem koncentrującym i rozwijającym życie liturgiczne. Przy Instytucie powstały też inicjatywy o charakterze formacyjnym, takie jak kursy lektorskie, Międzyseminaryjne i Międzyzakonne Kleryckie Koło Liturgiczne, oraz prowadzone było duszpasterstwo liturgiczne w kościele św. Marka.

Pierwszy w diecezji kurs lektorski Instytut zorganizował już w roku 1970. Był to dwunastotygodniowy kurs dla uczniów szkół średnich z parafii i kościołów Krakowa. Obejmował on formację teologiczno-liturgiczną i formację praktyczną (dykcja, recytacja, śpiew). Kurs kończył się obrzędem przyjęcia do służby lektora. Za przeprowadzenie pierwszego kursu odpowiedzialny był ks. Kazimierz Bukowski¹³⁶. Ukończyło go 32 kandydatów¹³⁷.

Kurs lektorski organizowany był przy Instytucie także w latach 1972–1976. Kiedy w roku 1973 kierowanie kursem zostało powierzone ks. Franciszkowi Chowańcowi, patronat nad nim przejął Wydział Duszpasterstwa Służby Liturgicznej przy Kurii Metropolitarnej w Krakowie¹³⁸. Kurs lektorski do 1976 roku ukończyło 110 lektorów¹³⁹.

Drugą inicjatywą formacyjną przy IL było Międzyseminaryjne i Międzyzakonne Kleryckie Koło Liturgiczne. Dyrektor Instytutu od początku dążył do objęcia formacją liturgiczną seminarzystów z Krakowa¹⁴⁰. Spotkanie organizacyjne odbyło się 10 października 1973 roku. Celem Koła miało być pogłębianie duchowości liturgicznej kleryków, ujednoczenie obrzędów liturgicznych w seminariach Krakowa oraz zapoznanie kleryków z najnowszymi przepisami liturgicznymi¹⁴¹. W pierwszym spotkaniu uczestniczyło 20 kleryków, którzy byli przedstawicielami prawie wszyst-

136 Por. *Kurs liturgiczny dla lektorów przy Instytucie Liturgicznym w Krakowie, 18.02–27.05.1970 r.*, Arch. UPJPII, coll. 36, sygn. IL 6500, nr 272, s. 1–4.

137 Por. *Studium lektorskie*, w: Aneks do M. Woźnicka, *Kronika Instytutu Liturgicznego*, s. 1.

138 Por. M. Woźnicka, *Kronika Instytutu Liturgicznego*, s. 20–22.

139 Por. *Kronika kościoła św. Marka...*, 27.05.1970, 23.05.1973, 12.06.1974, 2.06.1975, 28.05.1976.

140 Por. W. Świerżawski, *Pro memoria*, 18.02.1969, w: AKKW, sygn. EX 3/207, s. 1.

141 Por. *Pismo informujące o powołaniu Międzyzakonnego i Międzyseminaryjnego Kleryckiego Koła Mystagogicznego*, 29.09.1973 r., w: Arch. UPJPII, coll. 37, sygn. IL 6500, nr 283, s. 2–3.

kich wspólnot seminaryjnych w Krakowie¹⁴². Na spotkaniu tym przyjęto także regulamin Koła oraz wybrano przewodniczącego, którym został kl. Konstanty Przybylski z seminarium księży zmartwychwstańców¹⁴³.

Koło zostało podzielone na pięć sekcji: Liturgii Żywej, Studium Dokumentów Liturgicznych, Śpiewu i Muzyki Liturgicznej, Obrzędów Sakramentalnych oraz Obrzędów Paraliturgicznych¹⁴⁴. Praca odbywała się więc w sekcjach, a wszyscy uczestnicy spotkali się razem tylko trzykrotnie. W zebraniach tych brało udział około 40 członków Koła¹⁴⁵.

Po roku działalności praca Koła odbywała się już tylko w dwóch grupach: Sekcji Muzyki Liturgicznej i Sekcji Sztuki Sakralnej. Nowym przewodniczącym Koła został alumn piątego roku seminarium krakowskiego Janusz Nanowski¹⁴⁶. W kolejnych latach klerycy na comiesięcznych spotkaniach rozważali sprawy teologii duchowości, poznawali życie i działalność przedstawicieli ruchu liturgicznego¹⁴⁷ oraz źródła duchowości kapłańskiej¹⁴⁸. Od roku akademickiego 1979/1980 w spotkaniach Koła mogły uczestniczyć także siostry zakonne studiujące na Wydziale Teologicznym lub w Wyższym Instytucie Katechetycznym w Krakowie¹⁴⁹. Od początku lat osiem-

142 Por. *Materiały z zebrania inauguracyjnego Międzyzakonnego i Międzyseminaryjnego Kleryckiego Koła Mystagogicznego w dniu 10.10.1973 r.*, w: Arch. UPJPII, coll. 37, sygn. IL 6500, nr 283, s. 4–5.

143 Por. *Historia i działalność Międzykleryckiego Koła Liturgistów*, w: *Aneks do M. Woźnicka, Kronika Instytutu Liturgicznego*, s. 1.

144 Por. *Materiały z zebrania inauguracyjnego Międzyzakonnego i Międzyseminaryjnego Kleryckiego Koła...*, s. 3–4.

145 Por. *Protokoły z zebrań ogólnych Międzyzakonnego i Międzyseminaryjnego Kleryckiego Koła Mystagogicznego 1973/74*, w: Arch. UPJPII, coll. 37, sygn. IL 6500, nr 286, s. 3–9.

146 Por. *Sprawozdania (protokoły) z zebrań ogólnych Międzyseminaryjnego Koła Mystagogicznego 1974/75*, w: Arch. UPJPII, coll. 37, sygn. IL 6500, nr 286, s. 3.

147 Por. *Sprawozdania (protokoły) z zebrań ogólnych Międzyseminaryjnego Koła Mystagogicznego 1975/76*, w: Arch. UPJPII, coll. 37, sygn. IL 6500, nr 286, s. 1–17.

148 Por. *Sprawozdania (protokoły) z zebrań ogólnych Międzyseminaryjnego Koła Mystagogicznego 1976/77*, w: Arch. UPJPII, coll. 37, sygn. IL 6500, nr 286, s. 1–33.

149 Por. *Sprawozdania (protokoły) z zebrań Liturgicznego Koła Alumnów 1979/80 r.*, w: Arch. UPJPII, coll. 37, sygn. IL 6500, nr 286, s. 5.

dziesiątych spotkania Koła stawały się coraz rzadsze, by w roku 1985/1986 przestało ono istnieć¹⁵⁰.

Koło zostało reaktywowane w roku 1992 jako Koło Miłośników Liturgii. Mogły w nim uczestniczyć także osoby świeckie. Członkowie Koła mieli spotykać się na comiesięcznych spotkaniach naukowych i formacyjnych oraz na dniach skupienia. Opiekunem Koła został ks. prof. dr hab. Wacław Świerzawski¹⁵¹. Jednak i ono wkrótce przestało istnieć, tym bardziej że opiekun Koła został biskupem w Sandomierzu.

Kościół św. Marka stał się także miejscem sprawowania wzorcowej liturgii i formacji liturgicznej wiernych. Prowadzono tam duszpasterstwo dzieci i młodzieży (msze dla dzieci, katechezy dla dzieci przedszkolnych, szkolnych i młodzieży), duszpasterstwo akademickie (msze, spotkania), duszpasterstwo dorosłych (rekolekcje, medytacje nad Biblią, katechezy dla dorosłych, nabożeństwa, msze w języku łacińskim) oraz studentów Instytutu Liturgicznego (spotkania, wspólne liturgie)¹⁵².

6. Sympozja organizowane przez IL

Badania naukowe były drugim obok dydaktyki najważniejszym zadaniem Instytutu¹⁵³. Pierwszym przejawem tej działalności było organizowanie spotkań, sympozjów i konferencji naukowych.

Warto najpierw zwrócić uwagę na sympozja interdyscyplinarne, które odbywały się w Krakowie od 1970 roku. Ich tytuły brzmiały *Biblia i liturgia* (17–18 listopada 1970)¹⁵⁴ oraz *Liturgia i semiotyka* (3–4 października 1977)¹⁵⁵.

150 Por. *Protokółarz Rady IL przy PAT...*, protokół 12 (26.02.1986), s. 22.

151 Por. *Instytut Liturgiczny*, „Biuletyn PAT” 10 (1991/1992), s. 194.

152 Por. J. Mieczkowski, *Krakowski Instytut Liturgiczny*, s. 310–342.

153 Por. W. Świerzawski, *Struktura i założenia programowe...*, s. 5.

154 Por. S. Koperek, *L'Institut Liturgique de Cracovie*, „Notitiae” 159, vol. 15 (1979) num. 10, s. 588.

155 Por. *Sympozja, sesje*, teczka: *Spotkania międzydyscyplinarne II, Liturgia i semiotyka*, sygn. IL 640/77 – W. Świerzawski, *Liturgia i semiotyka (wprowadzenie do Sympozjum)*, w: Arch. UPJPII, s. 2.

Drugim rodzajem sympozjów organizowanych przez IL były spotkania z serii „*Vetera et Nova*”. Odbływały się one z okazji rocznic przedstawicieli ruchu liturgicznego lub wydania ważnych dokumentów Kościoła. Wśród nich warto zwrócić uwagę na trzecie sympozjum z tej serii zorganizowane w setną rocznicę śmierci Prospera Guérangera OSB. Wśród uczestników tego międzynarodowego sympozjum, odbywającego się w dniach 7–8 października 1975 roku, znaleźli się tacy liturgiści jak ks. prof. dr Baltazar Fischer, o. prof. dr Burharard Neunheuser oraz o. dr Paul de Clerck¹⁵⁶.

Instytut zorganizował także wiele sympozjów homiletycznych, odbywających się zwykle co dwa lata. Poświęcone one były choćby takim tematom jak *Dydaktyka homiletyki dziś* (23–24 października 1989)¹⁵⁷ czy *Liturgiczny kontekst przepowiadania* (27–28 maja 2002)¹⁵⁸.

W Instytucie Liturgicznym odbyły się także trzy sympozja o tematyce katechumenalnej. Dwa z nich miały wspólny temat *Chrześcijańskie wtajemniczanie dorosłych, czyli katechumenat znowu aktualny* (23 września 1991¹⁵⁹ oraz 26 października 1992¹⁶⁰).

Wielu sympozjów, które zorganizował Instytut Liturgiczny, nie można zaliczyć do żadnego cyklu. Ich przygotowanie było związane z przeżywanymi jubileuszami bądź pojawianiem się nowych dokumentów lub ksiąg liturgicznych. Tak było chociażby z sympozjum pod tytułem *Realizacja soborowej reformy liturgicznej. Dokonania i dalsze perspektywy*, które odbyło się 17 listopada 1988 roku z okazji dwudziestopięciolecia konstytucji *Sacrosanctum Concilium*¹⁶¹.

156 Por. S. Cichy, *Sprawozdanie z III Sympozjum „Vetera et nova”*, RBL 29 (1976), s. 228.

157 Por. *Kronika: Instytut Liturgiczny w Krakowie 1968–1998*, w: Arch. IL, sygn. II 060, s. 31.

158 Por. *VI Sympozjum Homiletyczne 27–28.05.2002 r., Uczestnicy Sympozjum*, w: Arch. IL, s. 1–2.

159 Por. J. Janicki, A. Sielepin, *Catecumenato di movo attuale, „Notitiae”* 27 (1991) nr 11, s. 650.

160 Por. *Sympozja, sesje,teczka: Sympozjum Katechumenalne II – Katechumenat nadal aktualny – 20 rocznica promulgowania Obrzędu Chrześcijańskiego Wtajemniczenia Dorosłych*, sygn. IL 640/92, *Zaproszenie 25.05.1992 r.*, w: Arch. IL, s. 1.

161 Por. *Sympozjum 25 lat Konstytucji o liturgii świętej (Realizacja Soborowej Reformy Liturgicznej. Dokonania i dalsze perspektywy)* 17.11.1998, *Zaproszenie – program sympozjum*, w: Arch. UPJPII, coll. 27, sygn. IL 6401, nr 180, s. 1.

7. Koło Naukowe Wykładowców Liturgiki

Koło naukowe gromadzące liturgistów miało być kontynuacją działalności koła kleryckiego. Zebranie założycielskie Koła odbyło się w siedzibie Instytutu Liturgicznego 3 grudnia 1986 roku. Uczestniczyło w nim 11 wykładowców z południowej Polski¹⁶². Uczestnicy ustalili, że nazwa Koła będzie brzmiała „Koło Naukowe Wykładowców Liturgiki” oraz że:

Celem Koła ma być praca wydawnicza, organizacja sympozjów, praca nad formacją alumnow, dzielenie się doświadczeniami w zakresie pisania i promowania prac magisterskich i naukowych, wydawanie Biuletynu Instytutu informującego o pracy naukowej uczestników Koła¹⁶³.

Przez kolejne lata liczba członków Koła wzrastała. W latach dziewięćdziesiątych w jego spotkaniach i pracach uczestniczyło prawie 40 wykładowców liturgiki¹⁶⁴. Pierwszym przewodniczącym Koła był ks. Wacław Świerzawski¹⁶⁵. Kolejnymi byli: ks. doc. dr hab. Stefan Koperek (1988–1991)¹⁶⁶, ks. dr Stefan Cichy (1991–1999), ks. dr Bolesław Margański (1999–2000)¹⁶⁷.

Członkowie Koła spotykali się cztery razy w roku, zwykle w siedzibie Instytutu. Zajmowali się takimi sprawami jak regulamin Koła, przygotowywanie rocznic Instytutu Liturgicznego oraz jubileuszy członków Koła, sprawy wydawnicze (na przykład podręcznik z serii *Mysterium Christi*, seria *Vetera et Nova*, księgi jubileuszowe), organizowanie wykładów w Instytucie, przygotowanie sympozjów, referatów i dokumentów liturgicznych¹⁶⁸.

162 Por. *Działalność naukowo-dydaktyczna. Koło Naukowe Liturgistów. Programy + Protokoły + Listy obecności*, sygn. IL 1410, *Lista obecności* (3.12.1986 r.), w: Arch. IL, s. 1.

163 Por. *Kronika: Instytut Liturgiczny w Krakowie 1968–1998...*, k. 25.

164 Por. *Członkowie Koła Wykładowców Liturgiki Regionu Południowego*, w: Arch. IL, s. 1.

165 Por. M. Woźnicka, *Kronika Instytutu Liturgicznego*, s. 92.

166 Por. *Działalność naukowo-dydaktyczna. Koło Naukowe Liturgistów...*, *Sprawozdanie z 7 Zebrania KNWL*, 27.09.1988, s. 2.

167 *Sprawozdanie ze spotkania Koła Wykładowców Liturgiki*, 8.03.1999, w: Arch. IL, s. 1.

168 Por. J. Mieczkowski, *Krakowski Instytut Liturgiczny*, s. 389–391.

Pod koniec lat dziewięćdziesiątych spotkania Koła stawały się coraz rzadsze, by zupełnie ustać. Ostatnie spotkanie odbyło się 8 listopada 2000 roku¹⁶⁹.

8. Działalność wydawnicza II

W historii Instytutu zrodziło się kilka serii wydawniczych. Pierwszą z nich była *Mysterium Christi* (Rozprawy Instytutu Liturgicznego w Krakowie), którą tworzył zaplanowany na siedem tomów podręcznik liturgiczny¹⁷⁰. Redaktorem serii został ks. Świerzawski. W pierwszym etapie (1984–1996) pojawiły się tylko trzy tomy. Na pełne wydanie serii trzeba było czekać kilkanaście lat. Ośmiotomowy podręcznik wydano dopiero w latach 2012–2013.

Drugą serią wydawniczą jest seria *Vetera et Nova* pod redakcją ks. Kopereka, która zawiera przekłady dzieł najważniejszych przedstawicieli ruchu liturgicznego. W serii tej pojawiło się sześć tomów, wśród nich między innymi publikacje: *Modlitwa Kościoła* Lamberta Beauduina (tłum. S. Koperek, Kraków 1987), *O duchu liturgii* Romano Guardiniego (tłum. M. Wolicki, Kraków 1996) oraz *Chrześcijańskie misterium kultu* Odo Casela (tłum. M. Wolicki, Kraków 2000).

Trzecia seria wydawnicza związana jest z działalnością Studium Homiletycznego. W październiku 1991 roku postanowiono wydawać serię *Redemptoris Missio*, która zawiera materiały homiletyczne poświęcone głównie teorii i praktyce kaznodziejskiej. Redaktorem naczelnym został o. Gerard Siwek, a następnie ks. Wiesław Przyczyna¹⁷¹. W serii tej pojawiły się między innymi takie książki jak: *W drodze na ambonę* Gerarda Siwka (Kraków 1991), *Kaznodziejski przekaz opowiadań biblijnych* pod redakcją Wiesława Przyczyny (Kraków 2000) czy *Między ciągłością a zmianą. Teoria homilii*

169 Por. *Zaproszenie na spotkanie Koła Naukowego Wykładowców Liturgiki w dniu 8.11.2000 r.*, w: Arch. IL, s. 1.

170 Por. W. Świerzawski, *Posłowie*, w: *Liturgia uświęcania czasu*, red. W. Świerzawski, Kraków 1984, s. 210.

171 Por. W. Przyczyna, *Dziesięć lat „Redemptoris Missio”*, „Współczesna Ambona” 2002 nr 2, s. 197.

w *Stanach Zjednoczonych po II Soborze Watykańskim* Henryka Sławińskiego (Kraków 2008).

W ostatnim czasie powstały jeszcze dwie serie związane z Instytutem Liturgicznym. Są to: seria *Ad Dominum* oraz seria *Ad Fontes Liturgicos*.

Pierwsza z nich redagowana jest przez s. Adelajdę Sielepin oraz ks. Jarosława Supersona. W serii tej ukazały się dotychczas trzy pozycje: *Inicjacja liturgiczna* (Kraków 2011), *Modlitwa liturgiczna* (Kraków 2012) oraz *Szata liturgiczna* (Kraków 2016).

Ostatnia seria związana jest z sympozjami „*Ad Fontes Liturgicos*”. Składają się na nią materiały po kolejnych sympozjach. Do tej pory ukazało się już sześć tomów, między innymi *Reformy liturgii a powrót do źródeł*, red. Przemysław Nowakowski CM i Janusz Mieczkowski (Kraków 2014), *Літургічні коментарі як джерело літургіології*, red. Василь Рубейко (Львів 2015), *Žalmy ako prameň liturgického života*, red. Vojtech Boháč, Marcel Mojzeš, Martin Tkáč (Prešov 2015). Kolejne trzy są w przygotowaniu.

Patrząc na 50 lat istnienia Instytutu Liturgicznego, staramy się podsumować jego działalność. W początkowych założeniach były cztery dziedziny aktywności: studium liturgiczne, formacja liturgiczna, badania naukowe i działalność wydawnicza. Wydaje się, że Instytut wszystkie te zadania starał się dobrze wypełniać. Pierwsze zadanie realizowane było przez przygotowanie i przeprowadzanie wykładów i ćwiczeń obejmujących wiele dziedzin życia liturgicznego. Formacją liturgiczną objęto w tym czasie lektorów, kleryków, siostry zakonne, studentów, zakrystianów, fotografów, twórców muzyki i sztuki liturgicznej, homiletów, a nawet kandydatów do sakramentów inicjacji chrześcijańskiej. Instytut, mimo początkowej trudnej sytuacji politycznej, starał się prowadzić własne badania, a także organizować sympozja i konferencje, nawet na skalę międzynarodową. Podobnie było z działalnością wydawniczą, dzięki której z Instytutem związanych jest kilka serii wydawniczych.

Mimo czasami skromnych możliwości Instytut starał się przez te lata odpowiadać na pojawiające się wyzwania. Kiedy wprowadzano reformę liturgiczną, Instytut skupiał się na praktycznym przygotowaniu studentów do nowej liturgii. Kiedy w społeczeństwie coraz istotniejszym stawało się posiadanie wyższego wykształcenia, Instytut proponował możliwość zdobycia stopnia magisterskiego (początkowo jako jedyny instytut na Papieskim Wydziale Teologicznym). Kiedy powstało większe zapotrzebowanie na twórców muzyki i sztuki liturgicznej, Instytut postanowił zająć się ich

kształceniem. To także tu zobaczono, iż mimo tego, że w Polsce dominuje katolicyzm, to jednak zaistniała już potrzeba stworzenia katechumenatu dla dorosłych.

W ostatnim czasie Instytut staje się coraz bardziej placówką przede wszystkim naukową. Ale to może ważny moment, by zastanowić się, jak dalej ma wyglądać dalsza jego przyszłość...

Summary

Liturgical Institute in Krakow in the service to the liturgical renewal in Poland

When the fathers of the Vatican Council decided to reform the liturgy, it was necessary to create institutes of liturgical pastoral care (Constitution on the sacred liturgy 44). They were to introduce liturgical reform. Such an institute, thanks to the efforts and wills of Cardinal Karol Wojtyła was also founded in Krakow in 1968. Its activity was preceded by the creation of the one-year Liturgical Study which operated at the Metropolitan Curia in Krakow.

The date of the establishment of the Liturgical Institute is September 23 1968, when Cardinal Wojtyła wrote a letter to Fr. Waclaw Świerzawski, in which he recommended him to organize a Liturgical Center in Krakow. In the first years of its existence, the Institute primarily focused on the liturgical formation of priests and nuns. They had the opportunity to study liturgical issues in the Theoretical Section (related to the Theological Faculty in Krakow), more focused on acquiring academic degrees or on the Practical Section, which aim was to prepare the promoters of liturgical renewal in the Archdiocese.

Over the years, the Institute grew. Another initiative of the Institute was the establishment of the Liturgical Music Section, which educates organists at various levels. In 1974 classes were started on a basic course, in 1976 on a secondary course, and from 1978 organists were already educated in a higher course. The Liturgical Art Section, which aim was to educate new artists and take care of the creators involved in the creation of liturgical art, was established at the Institute in 1977. Eleven years later (1988), the Institute established a two-year Homiletical College dealing with developing the preaching skills of student priests. The last work of the

Institute was the establishment of the Catechumenal Center (1989) and the related Catechumenal Study (1991).

The Liturgical Institute was also the organizer of numerous interdisciplinary symposia devoted to the development of the liturgy. They concerned all areas of the Institute's work: liturgical research (a series of symposia "Vetera et Nova") and homiletic and catechumenal problems.

In addition to the didactic activity, the Liturgical Institute also ran liturgical pastoral work in St. Mark's church in Krakow. At that church, the first lecturer courses in the Archdiocese took place (1970–1976), and Inter-seminarian and Inter-congregational Mistagogical Clerics Association (functioning in the years 1973–1986) and the academic pastoral ministry were established. The Institute was also involved in the revival of the cult of Michał Giedroyc, called the Blessed, who even became the patron of the Institute.

The Liturgical Institute also publishes several publishing series: the textbook of the liturgy *Mysterium Christi*, the Library of translations of the classics of the liturgics *Vetera et Nova* and the homiletic series *Redemptoris Missio*.

As a result of changes that were associated with the reorganization of the Pontifical Academy of Theology in Krakow, after 2000, the Institute had to leave initiatives that were not of an academic nature. The Institute also left sections related to music and liturgical art, which moved to the department of the Church History. Since then, the Liturgical Institute has become a strictly scientific structure, consisting of three (and later four) departments of the Faculty of Theology at the Pontifical Academy of Theology (later The Pontifical University of John Paul II): Department of Liturgical History, Department of Theology of the Liturgy, Department of Homiletics and Department of Religious Communication.